

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: חורף תשס"ט, 2009
מספר השאלון: 904441
לנבחנים אקסטרניים – 05
נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

ספרות עברית וכללית

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שתיים ושלושה רבעים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמישה פרקים.
- פרק ראשון – שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)
- פרק שני – סיפור קצר
- פרק שלישי – דרמה
- פרק רביעי – רומאן ונובלה
- פרק חמישי – סיפור שלא נלמד
- משלושת הפרקים הראשונים יש לבחור בשני פרקים, ולענות על השאלות לפי ההוראות בכל פרק (כל פרק – 30 נקודות).
- הפרק הרביעי (רומאן ונובלה – 30 נקודות) והפרק החמישי (סיפור שלא נלמד – 10 נקודות) הם חובה. עליך לענות על השאלות שבהם לפי ההוראות בכל פרק.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) לנבחנים אינטרניים: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו.
(2) לנבחנים אקסטרניים: תכנית הלימודים מצורפת.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.
(2) אין להדגיש בתשובות שונות באמצעות אותה יצירה.
(3) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
(4) שים לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בסיוטת (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישוף-טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

מהפרקים הראשון, השני והשלישי עליך לענות על השאלות בשני פרקים בלבד,
לפי ההוראות בכל פרק (לכל פרק – 30 נקודות).

פרק ראשון – שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)

אם בחרת בפרק זה (שאלות 1-18), ענה על שתי שאלות,
כל שאלה על שיר מאת משורר אחר (לכל שאלה – 15 נקודות).

שירת ימי הביניים

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ישנה בחיק ילדות / יהודה הלוי

ישנה בחיק ילדות, למתי תשכבי! / דעי כי נעורים כנערת ננערו!
הלעד ימי השחרות? קומי צאי, / ראי מלאכי שיבה במוסר שחרו,
והתנערי מן הזמן, בצפריים / אשר מרסיסי לילה יתנערו.
דאי כדרור למצא דרור ממעלך / ומתולדות ימים כימים יסערו.
הי אחרי מלכך מרדפת, בסוד / נשמות אשר אל טוב יי נהרו!

הבא מהשיר שלושה ציורי לשון (דימויים / מטפורות), והסבר אותם ואת תרומתם
לבניית משמעות השיר.

2. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

יחידה שחרי / יהודה הלוי

יחידה, שחרי האל וספיו, / וכקטרת תני שירך באפיו!
הלא אם תרדפי תבלי זמנך, / ותאמרי כי אמת הם כל כשפיו,
ותזלי אחרי לילה ויומך / ותערב לך תנומה מנשפיו –
דעי כי אין בידך מאומה, / אבל עץ ייבשו מחר ענפיו.
הי לפני אל היר ומלכך / אשר באת לתסות תחת כנפיו:
שמו יגדל ויתקדש בפי כל / אשר נשמת אלוה חי באפיו!

פרש את שלושת הבתים: השני, השלישי והרביעי בשיר, והסבר את תרומתם

לבניית משמעותו.

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

יעירוני בשמך רעיוני / יהודה הלוי

יעירוני בשמך רעיוני / וישימו תסדיך לפני -
הבינוני דבר נפש יצרתה / קשורה בי - והיא נפלאת בעיני!
ולכי ראף ויאמן בך - / כאלו מעמד היה בסיני.
דרשתיך בחזיוני - ועבר / כבודך בי וירד בעוני.
הקימוני שעפי מיצועי / לברך שם כבודך אדני.

בשיר זה חל בדובר תהליך של התעוררות רוחנית.
תאר תהליך זה, והסבר את התרומה של אזכור מעמד הר סיני להבנת התהליך.

שירת ביאליק

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

תרזה זפה / חיים נחמן ביאליק

תרזה זפה נעבתה
על היאר עומדת מטה;
כל-היום במים צופה,
חושבה: מה-יהא בסופה?

גדלה פרחת, ריחה זלף,
אביב בא ואביב חלף;
כבר מגיעים ימים קרים -
ואנה באו הצפרים?

ובתוך חדרה מול המראה
עומדה כל-היום הנערה,
כל-היום בדמותה צופה,
חושבה: מה-יהא בסופה?

גדלה פרחת, ריחה זלף,
אביב בא ואביב חלף;
אנחות ליל ימי שמורים -
והיכן המה הבחורים!

הסבר את ההקבלה הנבנית בשיר זה.

האם לדעתך הקבלה זו מבליטה את הדמיון בין התרזה לנערה או את השוני ביניהן? נמק
את דברך.

/המשך בעמוד 4/

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הכניסיני תחת כנפך / חיים נחמן ביאליק

הכניסיני תחת כנפך,
נהיי לי אם ואחות,
ויהי חיקך מקלט ראשי,
קן מפלותי הנדחות.

ובעת רחמים, בין השמשות,
שחי ואגל לך סוד יסורי:
אומרים, יש בעולם נעורים –
היכן נעורי?

ועוד רנו אחד לך אתודה:
נפשי נשרפה בלהבה;
אומרים, אהבה יש בעולם –
מה זאת אהבה?

הכוכבים רמו אותי,
היה חלום – אף גם הוא עבר;
עמה אין לי כלום בעולם –
אין לי דבר.

הכניסיני תחת כנפך,
נהיי לי אם ואחות,
ויהי חיקך מקלט ראשי,
קן מפלותי הנדחות.

בשיר זה הבית הראשון והבית האחרון זהים, אולם יש הטוענים כי בעקבות
שלושת הבתים האמצעיים הבית האחרון מקבל משמעות חדשה.
האם אתה מסכים עם פרשנות זו? נמק את דברך.

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

לנתיבך הנעלם / חיים נחמן ביאליק

לנתיבך הנעלם בסופה זנקת
ומפוצי פתאם בית-פלאתך,
ומסביבות אהלי לנצח מחקת
את-עקבות פעמיה וצלף;
במנוסת בקלה לדרך יצאת,
ובצאתך - עם צורך למרחק נשאת
את-מצהלות צחוקך - את-פעמון והבך,
את-להבות גילף ומדירות לכבך;
אך אחת נשית: ברכת שלומי ושלומך,
ובחפונך ותשי
בגזית קטונך גם נעל של משי,
ועל אדן החלון - אגדת חבצלותי
וצרור חלמותי
ואותי - - -

באשר את שם - היי ברוכה ממקומך!
עמך אנכי בסערה, אחותי!
ואם את עזו סער ואני כבד חלמות -
עד ראש גבעות עולם ועד ירכתי תהמות
ירדפך יגון כל-לילותי וימי;
ונשוא אברותיך - נאת גם לא תראי -
אנכי, ענן ועף קודר, צרירי,
אל אשר תשוטי אשרך פעמי,
ובפרשי ממרומי, ובאשר אבאה,
צל מגוד ושאה -
אפלה לב-עולם בברקי ורעמי
ואחיהו בגשמי
ובשירי.

תאר את רגשותיו של האוהב כלפי אהובתו שנטשה אותו, כפי שהם באים לידי ביטוי
בשיר כולו (בתשובתך התייחס גם לסיום השיר).

שירת המאה ה-20

שירי אורי צבי גרינברג

7. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שיר אמי והנחל / אורי צבי גרינברג

ואולי אל הנחל ההוא מימי הנערות
השוטף פי סדנו של העץ הכרות
המלחך את גדרות הזרדים החומים
של גני הפרות שם, תבוא הנערה
אדמת השער, היא אמי.. דמדומים.
ותפשט בגדיה ובכתנת משיה
תרד שם בנחל, אראנה שוחה:
אלהית היא במים נאנה בכחה!
דומיה וניחוח פרות מסביב.
ואני עוד אינני ביקום ואבי
עודו עלם בגוף בית אמו ואביו.

והנה היא עולה מן הנחל.. אמי:
הנערה הברה אדמת השער
בלבנת הבתולים בכרתנת משיה
ואין היא רואה את בנה המבוגר
העומד ורואה את אמו בעולם.
ונערה היא בטרם-עתאם, באשיה
נוגה ראשה בערב יום אל גדרות
הזרדים החומים
של גני הפרות,
שנוספה על מתקם מתיקות דמדומים..

הה הכסיף זה הראש והשלג זה הראש
עדי שנכפש בדרמו בעפר
שנשפך בידי גוי גרמני באכזר.
והבן לא שלם ואת הבור לא חפר.

הסבר כיצד מבנה השיר מגביר את הזעזוע מגורל האם. בסס את דבריך
על דוגמאות מהשיר.

8. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

שיר נס השיר / אורי צבי גרינברג

כל שיר אִמְתִּי – הוא נס:

הוא פְּתִיחַת הַשַּׁעַר וְהַפְּשֶׁלֶת הַיִּלְדוֹן:

מְשִׁיב רִיחוֹת הַנִּיחּוֹחַ מִן הַשָּׂדֶה הָאָבוֹד:

מֵאֲבֵי הַנַּחַל וּמִנֶּפֶשׁ הַבָּאָר וְהַקִּילּוֹן:

לְשֵׁם עֲפוֹת צְפָרִים בְּעֵינַיִם סְגוּרוֹת:

כִּנֵּף לְמִטָּה וְכִנֵּף לְרוּם – –

הַיִּלְדוֹת הַיָּא מֵעֶבֶר מִזֶּה שֶׁל הַתְּהוֹם:

הַשְּׂמֵשׁ עוֹלָה שֵׁם כָּלֵב הַלְּבָבוֹת הַקּוֹרְנִים

בְּשֶׂאֱגַת פְּשׁוּפִם לְמַעְלָה מִן חִלּוּם.

אֲנִי מִמְשֵׁשׁ אֶת הַעֲנָפִים וְגִזְעֵי הַעֲצִים הַחֲמִים

אֶת הַרְגָּלִים הַדּוֹקוֹת שֶׁל אֵילוֹת הַשָּׂדֶה

וְאֶת גּוּפֵן,

וְאֶחָרֵי צִפּוֹר מְדַדְהֶשֶׁם גַּם אֲנִי מְדַדָּה.

הָאֵם אֵינָנָה, לֹא אֲדַע מְקוֹם עֲפָרָה

אֲדָּ טְבוּעָה הִיא בְּמַהוּתִי בְּכֶסֶף שִׁיבְתָה וְתַמַּת הַנְּעִרָה.

וְשִׁיר הָעֶרֶשׁ עַל גְּדֵי הַזָּהָב

שֶׁנִּסְעָ לְסַחֵר מְגִדִים

צְמוּקִים וְשִׁקְזִים וְוֹרְדִים

הוֹמָה בְּלֵב כְּכֹנֶרֶת־נִגּוּנֵי שֶׁל הָאֵב.

אֲנִי אוֹהֵב הַמְּאֻכְלִים וְהַבְּשָׂמִים שֶׁהוּא אֹהֵב

וְכוֹאֵב כְּאֵב גְּלוּת הַשְּׂכִינָה אֲשֶׁר הוּא כְּאֵב.

"כל שיר אִמְתִּי – הוא נס:"

הסבר, על פי שיר זה, מהו כוחו של "שיר אִמְתִּי". הדגם את דבריך.

9. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

מחזה שבת קדש בשמים / אורי צבי גרינברג

אמי, קר פה לבגד, אף-על-פי שהשמש עלי!
קר לי בלעדיך בעולם. בלעדי אבא גוף-פלרנגה נגון.
בלעדי אחותי, בת זקוניכם, אילת השחר שלי בגפיה
בעודני בבית נער טוה תכלת וזהב... ושוקק רננים,
ואילת הסהר שלי מרחוק בין עננים.

קר לי בעולם. חשך נגר בי דמי.

על סף בית מדרש בשמים, כמתכנת זה-שנשרף בעירנו,
יושבת צירמה מלכלכת בדמיה בתוך אחותי,
ואת אמנו בשמלת-השבת עומדת עליה בחלד
כדילכסותה בצלד – –
והשמים שתוקים.. ולכן שומעים קול לחשים של הכוכבים
כנחלי אש מדובבים ארמית
בתולתא קדישתא שבת מלכתא – –

הנה יהודים באים.. שבת קדש בשמים – –
חליל בשמים פותח בקול: הנה יפה רעיתי – –
בתוך מטה ראש במצדד, בצפור.
והנה היא קמה,
יוצאת ברקוד
לקראת כל היהודים
מלכלכת בדמיה; שהם הפסות לעורה..
– הנה אחי בא, הלל!
איפה היית, אחי?
למה לא באת להציל, אחי?
הן אהבתני, אחי!
רוקדת, שואלת אחותי.

(שים לב: המשך השיר והשאלה בעמוד הבא.)

היהודים עומדים ובוכים.
וגם אני עומד קד ובוכה.
אבל אין את רואה את בנה בבכיו, אמי!
פה קר לי, כה אבוי לי!
איך הגוף יכילני עם זה מגורי,
עם זה בכי?

- יכילך זה הגוף, פהכל העולם.
במלואה כל תוגת אחריתנו, בני!
וכהכל אדמה אלהית כל דמנו בשרנו, בני!
על בכיזה חיה פעל ברזל מהתד.

צ'רפחו בשיר. זעם זה ילהט עד.
כרה אפיק לירדן זה הבכי לצמיתות:
השני לירדן שכחו מלא -

ענתה לי אמי ופניה אינם:
כי מכוכב רחוק פיה דבר -

ואמרתי: אמן. ירדן אל ירדן.

בשיר זה יש מעבר מתחושות של ייאוש ובדידות לתחושה של ייעוד.
הסבר והזגם כיצד מעבר זה מתרחש בשיר.

10. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרייך.

קדושי דומיה / אורי צבי גרינברג

בלילות הלבנה אומרת אמי הקדושה
לאבי הקדוש:

כשנולד לי הבן אקלעת הלבנה בחלון,
מיד הוא פקח את עיניו והביט בה; מאז
רוגן זה זיוה בדמו עד היום
ולבנה מהלכת מאז בין שיריו —

הרבה כסף אלדמי היה באבי,
אבל רכב הנדוד לא עמד לעת כסף
סמוך לביתו..

לכן הוא ידע דומיה ונגון,
ואהב בעיניו כנפי צפרים.
— ברצותו לעוף, הן עפות להו.. קף"

אך אמי.. רתמת רכב נדוד לכספה:
לפי דפקו הלב ידע כל ישה גם ללך
ברגלים ממש על היים:

לפי משעול הלבנה על גלים
אלי, אל הבן, בציון —
אך לא מצאתני נושב על החוף מחכה לה
וחזרה עם משעול הלבנה על גלים:
ציפת נדוד, חמת ראש, מכת ים.

עלשו — גם אמי כאבי: קדושי דומיה.
יש משעול לבנה על גלים. נוצצים;
ויש הבן היחיד
השריד
בעולם —

הסבר כיצד מבטאת הלבנה את הזיקה של המשורר לשירתו ולאמו.
בסס את דבריך על דוגמאות מהשיר.

שירי זלדה

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שני יסודות / זלדה

הִלְקֵהָ אֹמֶרֶת לְבְרוֹשׁ
כְּאִשׁר אָנִי רוֹאֶה
כְּמָה אִתָּה שְׁאֵן
כְּמָה עוֹטָה גְאוֹן
מִשֶׁהוּ בְתוֹכִי מְשִׁתּוֹלֵל
אִיךָ אֶפְשֶׁר לְעֵבֵר אֶת הַחַיִּים
הַנּוֹרְאִים הָאֵלֶּה
בְּלִי שְׂמִיץ שֶׁל טְרוֹף
בְּלִי שְׂמִיץ שֶׁל רוֹחַנִיּוֹת
בְּלִי שְׂמִיץ שֶׁל דְּמִיוֹן
בְּלִי שְׂמִיץ שֶׁל חֲרוֹת
בְּגִאוֹהַ עֲתִיקָה וְקוֹדֶרֶת.
לוֹ יִכְלְתִי הַיִּיטִי שׁוֹרְפֶת
אֶת הַמִּמְסָד
שְׂשֵׁמוֹ תְּקוּפוֹת הַשָּׁנָה
וְאֵת הַמְּלוֹת הָאֲרוּרָה שֶׁלָּךְ
כְּאִדְמָה, כְּאוֹר, כְּשֶׁמֶשׁ, כְּמִטְר וְכִטֵּל.
הַבְּרוֹשׁ שׁוֹתֵק,
הוּא יוֹדֵעַ שִׁישׁ בּוֹ טְרוֹף
שִׁישׁ בּוֹ חֲרוֹת
שִׁישׁ בּוֹ דְּמִיוֹן
שִׁישׁ בּוֹ רוֹחַנִיּוֹת
אִךְ הַשְּׁלֵהֶבֶת לֹא תִבֵּן
הַשְּׁלֵהֶבֶת לֹא תִאֲמִין.

הסבר את הדמיון ואת השוני בין "שני היסודות" בשיר.

בתשובתך התייחס גם לשתי דרכי עיצוב המסייעות לבניית השוואה זו.

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרינו.

כָּאֲשֶׁר הָיִיתָ פֹּה / זֵלְדָה

כָּאֲשֶׁר הָיִיתָ פֹּה
וּמִבְּטֶדָה הַחֹם מִגֵּן עָלַי
וּמִחֻשְׁבוֹתֵינוּ נוֹגְעוֹת
פָּתַע
כָּנָף אֶל כָּנָף.

כָּאֲשֶׁר הָיִיתָ עִמָּדִי
בְּתוֹךְ הַדְּבָרִים הַחוֹלְפִים
הָיוּ הַקִּירוֹת בְּנֵי-בֵית קְשִׁישִׁים
שֶׁסָּפְרוּ מַעֲשִׂיֹת עֲתִיקוֹת
בְּעֶרְב
כָּאֲשֶׁר שְׁתִּינוּ תָהּ.

עָכְשׁוּ הַקִּירוֹת אֵינָם מַחֲסֵה
הֵם הַסְתַּגְּרוּ בְּשִׁתְּקָתָם
וְלֹא יִשְׁגִּיחוּ בְּנִפְלִי
עָכְשׁוּ הַקִּירוֹת סִיד וְמִלֵּט
יִסוּד זָר
חֶמֶר לֹא עוֹנָה בְּמֹת.

הסבר כיצד ציורי הלשון בשיר משקפים את הקשר בין הדגברת לנמען.

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

כל שושנה / זלדה

כל שושנה היא אי
של השלום המבטת,
השלום הנצחי.

בכל שושנה מתגוררת
צפור ספירית
ששמה "וכתתו".

ונדמה
פה קרוב
אור השושנה,
פה קרוב
ניחוקה,
פה קרוב
שקט העלים,
פה קרוב
אותו אי -
קח סירה
והצה את ים האש.

פרש את הקביעות בכל אחד משני הבתים הראשונים בשיר.

כיצד מתקשר הבית השלישי לקביעות אלה? בתשובתך התייחס גם לאמצעים הרטוריים
בשיר.

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

צפור אחוזת קסם / זלדה

כאשר הגוף הרך
מט לנפל
והוא מגלה חרדתו מפני הקץ
לנשמה,
מצמיח עץ השגרה הנמוך
שאבק אכלו
עלים ירקים פתאם.
כי מריח האינו זפרים
הדור נאה
ובצמרתו צפור
אחוזת קסם.

הסבר את המשמעות הסמלית של "צפור אחוזת קסם" בהקשר הכללי של השיר.

שירי נתן זך

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

אני שומע משהו נופל / נתן זך

אני שומע משהו נופל, אמר הרוח.
שום דבר, זה רק הרוח, הרגישה האם.
גם אתה אשם וגם הוא אשם, פסק השופט לנאשם.
אדם הוא רק אדם,
הסביר הרופא לבני המשפחה הנדהמים.
אכל מדוע, מדוע, שאל את עצמו הנער,
לא מאמין למראה עיניו.
מי שאינו גר בעמק גר בהר,
קבע המורה לידיעת הארץ -
ללא קשי נכר.

אכל רק הרוח ששימט את התפוח הוא זכר
מה שהעלימה מבנה האם:

שלעולם, לעולם, לעולם לא יהיה לו מנחם.

בשיר זה יש ניגוד. אירוני בין דיבורי סרק ובין חשיפת האמת.

כיצד נוצר ניגוד זה בשיר? הסבר ותדגם את דבריך.

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שימו לב לשגל הרועד / נתן זך

שימו לב לסגל הרועד,
מששו את הרוח, היטב
געו בעץ. הוא ירק ובצמרת
מוריק עוד יותר והגע
מאפל מעט אך עודו איכל בכל פה
את לשד האדמה שאיננה
נראית כאן לעץ בעיר.
שימו לב, מששו, געו היטב. כפלים
לשאף את האור, להאיר
כל ענן. הוא עובר. ותלילה
לא יאחר.

סיום השיר מאלץ אותנו לחזור ולקרוא את השיר ולהבין אותו באור חדש.
הסבר קביעה זו, ובסס את דבריך על דוגמאות מהשיר.

17. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

צפור שניה / נתן זך

ראיתי צפור רבת יפי
הצפור ראתה אותי.
צפור רבת יפי כזאת לא אראה עוד
עד יום מותי.
עבר אותי אז רטט של שמש.
אמרתי מלים של שלום.
מלים שאמרתי אמש
לא אמר עוד היום.

מה מייצג ה"מפגש" עם הציפור בשיר זה, ואיזו משמעות הדובר מייחס ל"מפגש" זה?
הסבר והדגם את דבריך.

18. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרי.

נגד פרדה / נתן זך

החזיט שלי הוא נגד פרדה.
לכו, כך אמר, לא יסע עוד, אינו
רוצה להפרד מבתו היחידה. הוא בהחלט
נגד פרדה.

פעם נפרד מאשתו ואותה
שוב לא ראה (אאושוויץ). נפרד
משלש אחיותיו ואף אותן
לא ראה (בוכנולד). פעם
נפרד מאמו (אביו מת בשיבה
טובה). עכשו הוא
נגד פרדה.

בברלין הוא היה
מודעו וידידו של אבי. הם בלו בנעימים
בברלין ההיא. איתה תקופה
חלפה, ארוכה. מעתה
לעולם לא יסע. הוא
בהחלט
(אבי מת בינתיים)
נגד פרדה.

הסבר מה מאפיין את ההתייחסות לשואה בשיר זה. בסס את דבריך על דוגמאות
מהשיר כולו.

פרק שני – סיפור קצר

אם בחרת בפרק זה, ענה על שתיים מהשאלות 19-21 (לכל שאלה – 15 נקודות).

סיפור קצר

שים לב: בשאלות 19-20 אין לענות על פי הסיפור "דבר קטן וטוב".

סיפורים מאת ש"י עגנון

19. תאר את הקשר ואת הנתק בין שתי דמויות בסיפור של עגנון שלמדת, והסבר כיצד הם מאירים את משמעות הסיפור.

סיפור עברי מהמחצית הראשונה של המאה ה-20 (לא כולל סיפורי ש"י עגנון) או סיפור מתורגם

20. מרכיבים כגון חפצים, בגדים, בתים ותיאורי סביבה (נוף עירוני או טבע) יכולים לשמש בסיפור קצר אמצעים לאפיון דמויות וסמלים התורמים למשמעות הסיפור.

בחר בשניים מהמרכיבים האלה, מסיפור עברי מן המחצית הראשונה של המאה ה-20 שלמדת או מסיפור מתורגם שלמדת, תאר את הופעתם בסיפור, והסבר את התפקיד של כל אחד מהם.

"דבר קטן וטוב" / ריימונד קארבר

21. תאר את ההתפתחות של מוטיב המזון והאכילה לאורך הסיפור, והסבר את המשמעות של מוטיב זה.

בסס את תשובתך על שלוש דוגמאות מהסיפור.

פרק שלישי – דרמה

אם בחרת בפרק זה, ענה רק על אחת מהשאלות 22-23 (30 נקודות).

מחזה מהמאה ה-19 או מהמאה ה-20

22. תאר התפתחות של מערכת יחסים בין שתי דמויות מרכזיות במחזה המודרני שלמדת (מחזה מהמאה ה-19 או מהמאה ה-20). בתשובתך התייחס גם לשתן דרכי ביטוי דרמטיות (דיאלוגים, מונולוגים, אביזרים, לבוש, תפאורה וכו'), שבאמצעותן מוצגת מערכת יחסים זו במחזה.

23. יצרים ורגשות עזים, כמו אהבה, שנאה, קנאה, נקמה ואנוכיות, עומדים במרכז העלילה של מחזות רבים.

איזה מהם (או אילו מהם) עומד במרכז המחזה המודרני שלמדת (מחזה מהמאה ה-19 או מהמאה ה-20)? הסבר והדגם את דבריך על פני שתי סצנות (תמונות) מהמחזה.

פרק רביעי – רומאן ונובלה

פרק זה הוא חובה – ענה רק על אחת מהשאלות 24-27 (30 נקודות).

סיפור פשוט / שיי עגנון – שאלות 24-25

24. לפניך קטע מ"סיפור פשוט".

קרא אותו, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

עולמו של הירשל כמנהגו נוהג. עומד הוא לפני המאזנים ושוקל כל מיני טחורות וצורר אותן ונותן ללקוחות. הסחורה סחורה טובה והמאזנים מעוינות. הלקוחות והקיסר יכולים להיות מרוצים ממנו. כמה שבחים שיבחה צירל את מינה, כנגדה ראוי לקלס את הירשל. כל פנייה ופנייה שלו מביאה ריווח.

בין קונה לקונה עומד הירשל לפני המאזנים ומסתכל כנגדו ותוהה-בלבן, מפני מה מקבל אני כל דבר ודבר בשתיקה. כלום אין בהם כדי לשנות כלום.

אמת, הרבה דברים נעשו בעולם משעה שנגלתה צירל לבנה במרתף והרבה שינויים עתידים לבוא על ידיהם. תוהה הירשל בלבו ושואל, מפני מה אין לי טינא על מינה שעומדת כחומת ברזל ביני ובין בלומה. אינו מספיק להשיב עד שמסיח דעתו ממנה וחוזר והוגה בבלומה. מתוך הרגשה עמומה הרגיש שלא מינה חייבת בדבר, אלא בלומה, שאילו הראתה לו פנים שוחקות לא היה מקום למינה.

אבל דעתו של הירשל מתחלפת בכל יום. אתמול היה משתומם שאין לו טינא על מינה והיום יש לו טינא על בלומה ואינו משתומם. אומר הירשל בלבו, כל מה שבא עלי לא בא אלא על ידי זו שהניחתני והלכה לה ואין לי מי שיעמרד לי בפני אבא בפני אמא בפני כל אותם שנכרכו בעקבי.

א. כיצד מאפיין הקטע שקראת את דמותו של הירשלי? הסבר והדגם את דבריך.

(10 נקודות)

ב. תאר את ההתפתחות שחלה בדמותו של הירשל בהמשך הרומאן.

הבא שתי דוגמאות לדבריך, והסבר אותן. (20 נקודות)

25. קריאת סיפור פשוט, כמו קריאתם של רומאנים גדולים אחרים, מעוררת בקורא הן ביקורת חברתית

חריפה והן אמפתיה (חמלה, אהדה) כלפי גיבורים, אף כי גם הגיבורים עצמם אינם טהורים מפגמים ומעיוותים, ולמעשה הם "האחראים" הישירים לגורלם.

(מעובד על פי דן מירון, מתוך: הרופא המזומה)

הסבר כיצד באים דברים אלה לידי ביטוי ברומאן.

הדגם את דבריך על פי שתיים מהדמויות שבו.

/המשך בעמוד 20/

רומאן עברי, רומאן מתורגם, נובלה עברית ונובלה מתורגמת*

שים לב: אין לענות על שאלות 26-27 על פי "סיפור פשוט".

* **אם** בחרת להתבסס על נובלה, תוכל לבחור אך זרק מבין הנובלות האלה:
נמלים, מאחורי הגדר, עתליה, נביא, אחרי הילדות, שונא הנסים, כינורו של יוסף,
שלושה ימים וילד, לב הקיץ לב האור, חירבת חיזעה, עוגיות המלח של סבתא סולטנה,
המינה ליזה, רדיקלים חופשיים, העיירה שבה נעצר הזמן, לב של כלב, בטבעת החנק,
(פיתול כפול), הזקן והים, טוניו קריגר, מוות בוונציה, הנשיקה למצורע, היונה, הורתו,
ברטלב, גימילה.

26. תאר את הסיוס של רומאן או של נובלה שלמדת.
האם סיוס זה פותר את הקונפליקטים שנחשפו ביצירה או משאיר אותם בלתי פתורים?
נמק את דבריך, ובסס אותם על דוגמאות מהיצירה.
27. ריבוי הדמויות ברומאן ונובלה מאפשר להתבונן במציאות המתוארת ביצירה מנקודות
מבט שונות.
הצג בתשובתך שתי נקודות מבט שונות על אותה מציאות, והסבר מה תורם השוני ביניהן
להבנת המשמעות של היצירה. בסס את דבריך על דוגמאות מהיצירה.

פרק חמישי – סיפור שלא נלמד

פרק זה הוא חובה – ענה על שאלה 28 (10 נקודות).

28. קרא את הסיפור שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לב הזהב האבוד / ראובן מירן

גמלאי אחד, שהיה פעם סוכן נוסע ולא אהב לדבר על אותם ימים, נהג לשוטט מדי בוקר על חוף הים ולחפש מתכות עם גלאי מתכות אלקטרוני שקיבל במתנה מהבריו לעבודה ביום שפרש לגמלאות. הוא היה יורד בכל בוקר אל החוף, עוצם את העיניים ופוסע על החול הרך, כעשרה עד עשרים מטרים מהגלים. שם לא חשש להיתקל באף אחד. החוף היה נטוש בשעה מוקדמת כל כך, ובעיניו העצומות שמע רק את הים ולא שום דבר אחר.

גלאי המתכות המשוכלל היה רגיש רק למתכות, ומדי פעם היה האיש שומע צפצופים חזקים ואז כורע ברך ותופר בכפות ידיו בחול עד שהיה מגיע לפיסת מתכת.

כך, במשך שנים שעברו מהר מדי, אבל את זה הוא גילה רק אחרי שעברו, אסף לעצמו הקשיש הזה ערמה גדולה של דברים קטנים: מסמרים חלודים, פקקים של בקבוקי בירה, מטבעות אכזלים, וגם חלקי תכשיטים מכסף או מזהב שניתקו מגופים שאבדו במשך הזמן.

בוקר אחד, כמעט בסוף הקיץ, ערפילים ששטשו את הקו המפריד בין החול לגלים, וצפצופים חזקים במיוחד החרישו את אזניו. הוא כרע על ברכיו וחפר גומחה עמוקה בחול, כשהגיע אל השכבה הלהתה אהוו אצבעותיו בגוש מתכת בגודל אגרוף אדם.

הוא הסיר את גרגירי החול הדביקים וראה שבידיו לב זהב. השעה כבר לא הייתה כל כך מוקדמת, ואור השמש נפל על לב הזהב ודקר את עיניו של הקשיש. הוא הביט סביב, אבל חוץ ממישהו שרץ על קו החוף הוא לא ראה איש. הוא תחב את הלב לתוך כיס מכנסיו, כיבה את גלאי המתכות והסתלק משם. בדרך הביתה החליט הגמלאי הזה להפסיק לחפש מתכות על שפת הים. הוא חזר אל החוף, השליך את גלאי המתכות הרגיש למים והתחיל לנדוד ברחבי הארץ, לחפש אחר בעליו של הלב שאבד בחולות.

משמעות הסיפור "לב הזהב האבוד" נבנית באמצעות מוטיב החיפוש.

הסבר ותזגם קביעה זו על פי הסיפור כולו.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך